

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

3 Ιανουαρίου 2025

Παγκόσμια Έρευνα για τις Συμπεριφορές Υγείας Παιδιών Σχολικής Ηλικίας: Κοινωνικά Πλαίσια των Εφήβων στην Ευρώπη, την Κεντρική Ασία και τον Καναδά

Η διεθνής έρευνα *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)* του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) (<http://keea-hbhc.pi.ac.cy/hbhc/>) διεξάγεται κάθε τέσσερα χρόνια και παρέχει διεθνή συγκριτικά στοιχεία σχετικά με την υγεία, την ποιότητα ζωής, το κοινωνικό περιβάλλον και τις συμπεριφορές υγείας παιδιών σχολικής ηλικίας (11, 13 και 15 χρόνων). Έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως μια έγκυρη πηγή πληροφοριών για θέματα υγείας των εφήβων υιοθετώντας τη θέση ότι η υγεία περικλείει φυσικές, κοινωνικές αλλά και συναισθηματικές πτυχές.

Η έρευνα πραγματοποιείται από το 1983 και σε αυτή συμμετέχουν περίπου 50 χώρες διεθνώς. Μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (#290/2018) η έρευνα τέθηκε υπό την αιγίδα των Υπουργείων Υγείας και Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΑΝ), ενώ η υλοποίηση της γίνεται από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης (ΚΕΕΑ), του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου του ΥΠΑΝ.

Η Πιλοτική Έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2018 και σε αυτήν συμμετείχαν 1182 μαθητές/μαθήτριες από 61 σχολεία. Η Κύρια Έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Νοεμβρίου 2021-Απριλίου 2022 με τη συμμετοχή 4818 μαθητών/μαθητριών από συνολικά 212 σχολεία (276 τμήματα), τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Για τη συλλογή των δεδομένων έγινε χορήγηση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου μαθητή/μαθήτριας. Έγινε, επίσης, χορήγηση ερωτηματολογίου σχολείου (200 σχολεία).

Η πρώτη θεματική έκθεση της έρευνας αφορούσε στην **ψυχική υγεία και ευεξία των εφήβων**, η δεύτερη στη **βία μεταξύ συνομηλίκων και στον εκφοβισμό**, η τρίτη στη **χρήση ουσιών**, η τέταρτη στη **φυσική δραστηριότητα**, στις **διατροφικές συμπεριφορές**, στο **σωματικό βάρος** και στην **εικόνα σώματος**, η πέμπτη στη **σεξουαλική υγεία** των εφήβων και η έκτη έκθεση στη **χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης καθώς και στην ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια** των εφήβων. Η έβδομη και τελευταία θεματική έκθεση αφορά στα **κοινωνικά πλαίσια** των εφήβων με βάση τα διεθνή αποτελέσματα από 44 χώρες.

Τα αποτελέσματα της έβδομης θεματικής έκθεσης παρουσιάζονται συνοπτικά πιο κάτω, με αναφορές στο φύλο και στην ηλικία, καθώς και στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο ως προς δύο κοινωνικά πλαίσια: (α) **Οικογένεια και φίλοι/φίλες** (δομή οικογένειας, στήριξη από την οικογένεια, επικοινωνία στην οικογένεια, οικογενειακά γέυματα και στήριξη από συνομηλίκους) και β) **Σχολείο** (ικανοποίηση για το σχολείο, πίεση από το σχολείο, στήριξη από εκπαιδευτικούς, στήριξη από συμμαθητές/συμμαθήτριες).

Ως προς την **οικογενειακή δομή**, διεθνώς, το 74% των εφήβων (Κύπρος 80%) δήλωσε ότι ζει και με τους δύο γονείς (όλο ή τον περισσότερο καιρό). Μικρότερο ποσοστό παιδιών, τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο ζει με μονογονεϊκή οικογένεια με το 14% των παιδιών διεθνώς (Κύπρος 12%) να ζει με τη μητέρα, και το 3% (Κύπρος 2%) με τον πατέρα. Επιπλέον, διεθνώς, το 8% των παιδιών (Κύπρος 4%) ζει με ανάδοχη οικογένεια, ενώ το 2% (Κύπρος 1%) ζει σε άλλο πλαίσιο. Ως προς το

κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο, τα παιδιά από υψηλό επίπεδο ζουν και με τους δύο γονείς σε μεγαλύτερο ποσοστό, σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο.

Το θέμα της **στήριξης από την οικογένεια** εξετάστηκε από τις δηλώσεις των παιδιών σε σχέση με 4 πτυχές: (α) εάν αισθάνονται ότι η οικογένειά τους προσπαθεί πραγματικά να τους βοηθήσει, (β) εάν έχουν τη συναισθηματική βοήθεια και τη στήριξη που χρειάζονται, (γ) εάν μπορούν να μιλήσουν για τα προβλήματά τους με την οικογένειά τους και (δ) εάν η οικογένειά τους είναι πρόθυμη να τους βοηθήσει στο να πάρουν αποφάσεις. Διεθνώς το 68% των παιδιών (Κύπρος 70%) δήλωσε υψηλά επίπεδα στήριξης, με μέση βαθμολογία ίση ή μεγαλύτερη από 5,5 στην σχετική πολυπαραγοντική κλίμακα που κυμάνθηκε από 1 έως 7. Τα αγόρια δήλωσαν στήριξη σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τα κορίτσια τόσο διεθνώς (αγόρια 71%, κορίτσια 65%), όσο και στην Κύπρο (αγόρια 73%, κορίτσια 68%). Το ποσοστό στήριξης μειώνεται με την αύξηση της ηλικίας τόσο διεθνώς (11 χρονών: 76%, 13 χρονών: 66%, 15 χρονών: 61%), όσο και στην Κύπρο (11 χρονών: 77%, 13 χρονών: 69%, 15 χρονών: 66%). Ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο, μεγαλύτερα ποσοστά παιδιών από υψηλό επίπεδο δήλωσαν ότι στηρίζονται από την οικογένειά τους, σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο.

Ως προς την **επικοινωνία στην οικογένεια**, διεθνώς το 83% των παιδιών (Κύπρος 80%) δήλωσε ότι βρίσκει εύκολη την επικοινωνία με τη μητέρα για θέματα που πραγματικά τα απασχολούν, με τα αντίστοιχα ποσοστά, όσον αφορά στην επικοινωνία με τον πατέρα, να είναι μικρότερα (Διεθνώς 71%, Κύπρος 68%). Η επικοινωνία είναι ευκολότερη για τα αγόρια παρά για τα κορίτσια τόσο διεθνώς (με τη μητέρα: αγόρια 86%, κορίτσια 79% - με τον πατέρα: αγόρια 78%, κορίτσια 63%) όσο και στην Κύπρο (με τη μητέρα: αγόρια 83%, κορίτσια 80% - με τον πατέρα: αγόρια 78%, κορίτσια 64%). Επίσης, με την αύξηση της ηλικίας, η ευκολία επικοινωνίας μειώνεται τόσο διεθνώς (με τη μητέρα: 11 χρονών 88%, 13 χρονών 82%, 15 χρονών 78% - με τον πατέρα: 11 χρονών 79%, 13 χρονών 70%, 15 χρονών: 65%) όσο και στην Κύπρο (με τη μητέρα: 11 χρονών 90%, 13 χρονών 81%, 15 χρονών 75% - με τον πατέρα: 11 χρονών 80%, 13 χρονών 70%, 15 χρονών 64%). Τέλος, τα παιδιά από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο δήλωσαν ευκολία επικοινωνίας και με τους δύο γονείς σε μεγαλύτερο ποσοστό, σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο, τόσο διεθνώς, όσο και στην Κύπρο.

Σε σχέση με τα **οικογενειακά γεύματα** το 49% των παιδιών διεθνώς (Κύπρος 53%) δήλωσε ότι λαμβάνει ένα γεύμα με την οικογένεια του καθημερινά. Το αντίστοιχο ποσοστό είναι μεγαλύτερο για τα αγόρια σε σχέση με τα κορίτσια, τόσο διεθνώς (αγόρια 51%, κορίτσια 45%) όσο και στην Κύπρο (αγόρια 56%, κορίτσια 50%). Η καθημερινή συχνότητα λήψης οικογενειακού γεύματος μειώνεται με την αύξηση της ηλικίας τόσο διεθνώς (11 χρονών 54%, 13 χρονών 49%, 15 χρονών 44%) όσο και στην Κύπρο (11 χρονών 59%, 13 χρονών 54%, 15 χρονών 47%). Τα παιδιά από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο λαμβάνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό καθημερινά ένα γεύμα, συγκριτικά με αυτά από χαμηλό επίπεδο.

Το θέμα της **στήριξης από τους/τις φίλους/φίλες** εξετάστηκε από τις δηλώσεις των παιδιών σε σχέση με 4 πτυχές: (α) οι φίλοι/φίλες τους προσπαθούν πραγματικά να τους βοηθήσουν, (β) μπορούν να βασίζονται στους/στις φίλους/φίλες τους, όταν τα πράγματα δυσκολεύουν (γ) έχουν φίλους/φίλες με τους/τις οποίους/οποίες μπορούν να μοιράζονται χαρές και λύπες και (δ) μπορούν να συζητούν με τους/τις φίλους/φίλες για τα προβλήματά τους. Διεθνώς, το 58% των παιδιών (Κύπρος 55%) δήλωσε υψηλά επίπεδα στήριξης, με τη μέση βαθμολογία να είναι ίση ή μεγαλύτερη από 5,5 στην πολυπαραγοντική κλίμακα που κυμάνθηκε από 1 έως 7. Τα αγόρια δήλωσαν μικρότερα ποσοστά στήριξης, σε σχέση με τα κορίτσια, τόσο διεθνώς (αγόρια 55%, κορίτσια 62%) όσο και στην Κύπρο (αγόρια 53%, κορίτσια 56%). Επίσης, τα μικρότερα σε ηλικία παιδιά δήλωσαν στήριξη σε μεγαλύτερο ποσοστό, τόσο διεθνώς (11 χρονών 61%, 13 χρονών 56%, 15 χρονών 57%) όσο και στην Κύπρο (11 χρονών 60%, 13 χρονών 52%, 15 χρονών 52%). Τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο τα παιδιά από υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο δήλωσαν μεγαλύτερο ποσοστό στήριξης, σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο.

Σε σχέση με την **ικανοποίηση για το σχολείο**, διεθνώς το 25% των παιδιών δήλωσε πως το σχολείο τους αρέσει πάρα πολύ, με το ποσοστό αυτό να είναι χαμηλότερο στην Κύπρο κατά 11 μονάδες (14%). Τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο δεν παρατηρήθηκε διαφορά ως προς το φύλο. Επιπλέον, με την αύξηση της ηλικίας, παρατηρήθηκε μείωση στα ποσοστά ικανοποίησης των παιδιών, τόσο διεθνώς (11

χρονών 34%, 13 χρονών 20%, 15 χρονών 19%), όσο και στην Κύπρο (11 χρονών 25%, 13 χρονών 10%, 15 χρονών 8%). Αξίζει να σημειωθεί πως σε 20 από τις 44 χώρες, περιλαμβανομένης και της Κύπρου, καταγράφηκαν κάποιες διαφορές στα ποσοστά ικανοποίησης μεταξύ κοριτσιών και αγοριών στην ηλικία των 11 χρόνων, με τη διαφορά στην Κύπρο να ανέρχεται σε 6 μονάδες. Ενώ διεθνώς δεν καταγράφηκαν διαφορές ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, στην Κύπρο τα αγόρια από χαμηλό επίπεδο δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό ικανοποίηση για το σχολείο, σε σχέση με αυτά από υψηλό επίπεδο.

Διεθνώς το 43% των παιδιών δήλωσε πως αισθάνεται **πίεση από το σχολείο**, με το αντίστοιχο ποσοστό στην Κύπρο να είναι αρκετά μεγαλύτερο (57%). Τόσο διεθνώς (αγόρια 38%, κορίτσια 50%) όσο και στην Κύπρο (αγόρια 52%, κορίτσια 62%), τα κορίτσια αισθάνονται πίεση σε μεγαλύτερο ποσοστό, σε σχέση με τα αγόρια. Με την αύξηση της ηλικίας, το ποσοστό των παιδιών αυξάνεται σημαντικά (Διεθνώς: 11 χρονών 30%, 13 χρονών 47%, 15 χρονών 52%). Στη περίπτωση της χώρας μας, το ποσοστό των 15 χρονών παιδιών που αισθάνονται πιεσμένα είναι υπερδιπλάσιο (Κύπρος: 11 χρονών 27%, 13 χρονών 68%, 15 χρονών 72%). Ενώ διεθνώς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο δεν φαίνεται να διασυνδέεται με την παράμετρο αυτή, στην Κύπρο τα κορίτσια από υψηλό επίπεδο δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό πως αισθάνονται πίεση, σε σχέση με αυτά από χαμηλό επίπεδο.

Το θέμα της **στήριξης από τους/τις εκπαιδευτικούς** εξετάστηκε από τις δηλώσεις των παιδιών σε σχέση με 3 πτυχές: α) τους/τις δέχονται όπως είναι, β) εάν νοιάζονται γι' αυτούς/αυτές ως άτομα και γ) εάν έχουν μεγάλη εμπιστοσύνη στους εκπαιδευτικούς που τους κάνουν μάθημα. Διεθνώς το 52% των παιδιών (Κύπρος 44%) δήλωσε στήριξη με μέση βαθμολογία ίση ή μεγαλύτερη από το 4 σε κλίμακα που κυμάνθηκε από 1 έως 5. Μεγαλύτερο ποσοστό αγοριών (Διεθνώς: 55%, Κύπρος: 45%) παρά κοριτσιών (Διεθνώς: 47%, Κύπρος: 43%) δήλωσαν στήριξη. Επίσης, με την αύξηση της ηλικίας, το ποσοστό στήριξης μειώνεται τόσο διεθνώς (11 χρονών 68%, 13 χρονών 47%, 15 χρονών 42%) όσο και στην Κύπρο (11 χρονών 66%, 13 χρονών 45%, 15 χρονών 40%). Διεθνώς, τα μικρότερα σε ηλικία κορίτσια (11 χρονών 68%, 13 χρονών 42%, 15 χρονών 36%) και αγόρια (11 χρονών 69%, 13 χρονών 52%, 15 χρονών 47%) δηλώνουν σε μεγαλύτερο ποσοστό στήριξη. Αυτό ισχύει και στην Κύπρο, τόσο για τα κορίτσια (11 χρονών 72%, 13 χρονών 35%, 15 χρονών 26%) όσο και για τα αγόρια (11 χρονών 67%, 13 χρονών 39%, 15 χρονών 30%). Ενώ σε όλες σχεδόν τις χώρες παρατηρείται μεγάλη διαφορά ως προς τα ποσοστά ανά φύλο, σε κάποιες χώρες περιλαμβανομένης και της Κύπρου, αυτό δεν ισχύει. Τέλος, τόσο διεθνώς όσο και στην Κύπρο δεν παρατηρήθηκαν διαφορές ως προς το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Το θέμα της **στήριξης από τους/τις συμμαθητές/συμμαθήτριες** εξετάστηκε από τις δηλώσεις των παιδιών σε σχέση με 3 πτυχές: α) οι μαθητές/μαθήτριες χαίρονται για τους συμμαθητές/συμμαθήτριές τους, β) οι περισσότεροι/περισσότερες συμμαθητές/συμμαθήτριες τους είναι ευγενικοί/ευγενικές και πρόθυμοι/πρόθυμες να βοηθήσουν και γ) οι άλλοι/άλλες μαθητές/μαθήτριες τους/τις δέχονται όπως είναι. Διεθνώς το 55% των παιδιών (Κύπρος 48%) δήλωσε στήριξη (μέση βαθμολογία ίση ή μεγαλύτερη από το 4 σε κλίμακα που κυμάνθηκε από 1 έως 5). Ενώ το ποσοστό των αγοριών που δήλωσε ότι στηρίζεται διεθνώς είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τα κορίτσια (αγόρια 58%, κορίτσια 48%), στην Κύπρο δεν διακρίνονται διαφορές φύλου. Ωστόσο, με την αύξηση της ηλικίας τόσο διεθνώς (11 χρονών: 61%, 13 χρονών: 51%, 15 χρονών: 53%) όσο και στην Κύπρο (11 χρονών 54%, 13 χρονών 44%, 15 χρονών 48%), το ποσοστό των παιδιών που δηλώνουν στήριξη μικραίνει. Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας, τα 13χρονα παιδιά δήλωσαν σε μικρότερο ποσοστό στήριξη συγκριτικά με τα 15χρονα. Όσον αφορά στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο διεθνώς, αυτό δεν επηρεάζει το ποσοστό των παιδιών που δήλωσαν στήριξη. Στην Κύπρο τα παιδιά από χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο δήλωσαν σε μικρότερο ποσοστό στήριξη, σε σχέση με τα παιδιά από υψηλό επίπεδο. Στην Κύπρο, καθώς και στο Λουξεμβούργο, στην Αγγλία και στην Σκωτία παρατηρήθηκαν διαφορές που υπερέβηκαν τις 14 μονάδες στα ποσοστά των αγοριών από υψηλό και χαμηλό επίπεδο που δήλωσαν στήριξη.

Με βάση τα πιο πάνω αποτελέσματα προτείνονται από τον ΠΟΥ, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα για εφαρμογή σε διεθνές επίπεδο:

- Ανάπτυξη προγραμμάτων που στοχεύουν στη βελτίωση των γονικών και οικογενειακών σχέσεων από ενωρίς, έτσι ώστε να λειτουργούν έγκαιρα και προληπτικά.
- Εστίαση των προγραμμάτων εκπαίδευσης στην ενίσχυση των δεξιοτήτων των γονέων με ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση των δεξιοτήτων διαχείρισης έφηβων κοριτσιών.
- Εφαρμογή προληπτικών προγραμμάτων στα σχολεία με εστίαση στην ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, για τα κορίτσια ειδικότερα.
- Υιοθέτηση κοινής προσέγγισης επίλυσης προβλημάτων σχετικά με τους τρόπους στήριξης των εφήβων στην ανάπτυξη σχέσεων με την οικογένεια και τους/τις συνομήλικους/συνομήλικες.
- Αντιμετώπιση της εισοδηματικής ανισότητας μέσω διαμόρφωσης πολιτικών για τη δημιουργία οικογενειακών επιδομάτων, οι οποίες μπορούν να επιδράσουν θετικά στην ποιότητα των σχέσεων της οικογένειας και των συνομηλίκων.
- Διάθεση περισσότερου χρόνου και πόρων στους εκπαιδευτικούς έτσι ώστε να είναι σε θέση να βοηθήσουν τους/τις μαθητές/μαθήτριες σε ζητήματα όπως η αντιμετώπιση των απαιτήσεων του σχολείου και η ευαισθητοποίησή τους σε θέματα όπως η διαχείριση άγχους.
- Διερεύνηση της ανησυχητικής αύξησης που παρατηρείται σε σχέση με την πίεση που αισθάνονται από το σχολείο, κυρίως τα κορίτσια.
- Δράσεις για προαγωγή συμπεριληπτικών και φιλικών προς τα παιδιά σχολείων.
- Υιοθέτηση αρχών που εστιάζουν στην προαγωγή της υγείας σφαιρικότερα, εντός του σχολείου.

Το ΥΠΑΝ θα επικεντρωθεί στην αξιοποίηση των δεδομένων της έρευνας, με στόχο τη βελτίωση συγκεκριμένων πτυχών του εκπαιδευτικού συστήματος που αφορούν στην προαγωγή της υγείας των παιδιών σχολικής ηλικίας. Δεδομένης της τακτικής, πλέον, συμμετοχής της Κύπρου στη διεθνή έρευνα HBSC αναμένεται η διαμόρφωση πιο ξεκάθαρης εικόνας όσον αφορά στο επίπεδο βελτίωσης στους τομείς που εξετάζει η εν λόγω έρευνα. Η διεξαγωγή συγκριτικών μετρήσεων για όλες τις πτυχές που εξετάζει η έρευνα, η οποία θα καταστεί εφικτή μελλοντικά, θα δώσει τη δυνατότητα στη χώρα μας για περαιτέρω αναδιαμόρφωση, προσαρμογή και σχεδιασμό σχετικών πολιτικών.